

JÓZEF BOROŃ

AKTUALNY STAN PRZEMYSŁU W NIEMIECKIEJ REPUBLICIE DEMOKRATYCZNEJ

I. UWAGI WSTĘPNE

II wojna światowa przyniosła ludzkości wiele zmian we wszystkich prawie dziedzinach życia. Wśród nich do najpoważniejszych zalicza się podział świata na narody i państwa: jedne budujące ustroj socjalistyczny, drugie zaś zachowujące ustroj kapitalistyczny. Nastąpiło też przegrupowanie sił gospodarczych i politycznych na świecie.

Wśród wspomnianych przemian szczególną uwagę Polaków i całego świata zwracają zaszły oraz rosnące procesy rozwojowe w ekonomice i życiu politycznym narodu niemieckiego. Mimo braku traktatu pokojowego z Niemcami, w wyniku zaistniałej sytuacji politycznej na świecie powstały dwa samodzielne państwa niemieckie. Granica pomiędzy państwami niemieckimi stała się równocześnie najdalej na zachód wysuniętą granicą obozu państw socjalistycznych.

Konsekwencją takiego zróżnicowania politycznego jest odmienne ukształtowanie się ustrojów, ekonomiki oraz pozycji politycznej w świecie obu państw niemieckich. Zachodzące w Niemczech procesy społeczno-gospodarcze są odbiciem ogólnych przemian dokonujących się w świecie a sprowadzających się w gruncie rzeczy do rywalizacji krajów socjalistycznych z kapitalistycznymi.

W ostatnich latach wiele mówiono w świecie o tzw. „cudzie gospodarczym” w Niemieckiej Republice Federalnej. Niezaprzeczalne tam osiągnięte postępy w rozwoju gospodarczym stały się przedmiotem badań naukowych, a równocześnie atutem w wielu spekulacjach politycznych. Trudno odrywać ekonomikę od polityki i nie dostrzegać wzajemnych współzależności i dlatego przy rozpoznawaniu tego zjawiska nie można chyba odrywać i nie dostrzegać wpływu na niego polityki państw kapitalistycznych. Podejmowane próby wyjaśnienia „cudu gospodarczego” nie dały zgodnych rezultatów¹ i zdaje się nieprędko zostaną uzgodnione poglądy, jeśli nie zostanie zbadany wpływ czynnika politycznego, którego ustalenie jest rzeczą trudną i skomplikowaną.

Osiągnięcia gospodarcze NRD ostatnich lat są równie interesujące jak

¹ Por. M. Tomala, Źródła ożywienia gospodarczego w Niemieckiej Republice Federalnej. „Przegląd Zachodni” 2/1957, s. 208.

NRF. Mają one swoją wymowę polityczną i są dla nas tym bardziej ważne, że zostały dokonane w procesie zasadniczych przeobrażeń ustrojowych w kraju, który zerwał z założeniami polityki dawnej Rzeszy i układu

Tabela 1

Udział NRD i NRF w produkcji przemysłowej Niemiec z roku 1936

	NRF					NRD				
	100	80	60	40	20	20	40	60	80	100
Produkcja żelaza	93,4					6,6				
Hutnictwo miedzi, ołowiu i srebra	74,7					26,9				
Topnictwo metali	86,6					13,4				
Odlewnictwo żeliwa i stali	78,3					21,7				
Odlewnictwo form metalowych	78,8					21,2				
Przemysł narzędziowy	66,8					33,2				
Przemysł armatur	61,4					38,6				
Przemysł maszyn włókienniczych	44,6					55,4				
Przemysł budowy maszyn i aparatury	72,9					27,1				
Konstrukcje z żelaza i stali	89,9					10,1				
Przemysł elektrotechniczny	74,6					25,4				
Mechanika precyzyjna (optyka)	66,5					33,5				
Przemysł wytw. sztucznego jedwabiu i wełny	64,8					36,2				
Wytwórstwo artykułów hafciarskich i trykotarskich	35,5					64,5				
Przemysł odzieżowy (włącznie z fu- trarskim)	55,8					44,2				
Drukarnie i przeróbka papieru	49,0					51,0				
Przemysł zabawkarski (włącznie z pro- dukcją ozdób choinkowych)	63,4					36,6				

Zródło: Prof. Hans Arnold, prof. Dr. Hans Borchert, prof. Dr. Johannes Schmidt, Ökonomik der sozialistischen Industrie in der Deutschen Demokratischen Republik, s. 58. Obliczono dla aktualnych obszarów NRF i NRD.

stosunki dobrosąsiedzkie z Polską na socjalistycznych zasadach współżycia narodów. Poznanie stanu gospodarki NRD na odcinku przemysłu staje się tym bardziej aktualne, że podjęte na ostatnim zjeździe uchwały

SED zapowiadają dogonienie, a nawet prześcignięcie NRF w spożyciu ważniejszych artykułów na głowę ludności w ciągu najbliższych trzech lat.

Problematyka przemysłu NRD została nakreślona w polskim piśmiennictwie ekonomicznym w sposób wszechstronny w pracy Jerzego Tomali pt. „Tempo rozwoju produkcji przemysłowej w Niemieckiej Republice Demokratycznej”². Autor na podstawie sumiennie i z trudem zebranego materiału dokonał analizy czynników rozwoju przemysłu, wykazując jego szybkie tempo oraz poważne osiągnięcia w rozwoju gospodarczym i budowie ustroju socjalistycznego.

II. PUNKT WYJŚCIOWY ROZWOJU PRZEMYSŁU W NRD I NRF

Porównywanie osiągnięć w dziedzinie przemysłu NRD i NRF wymaga dla należytej oceny przypomnienia punktu wyjściowego obu tych państw. Oba państwa nie zostały wyposażone równomiernie w przemysł, ponieważ Niemcy zachodnie skupiały na swym terenie większość przemysłu. Zachodnia część Niemiec była bardziej uprzemysłowiona niż reszta ziem dawnej Rzeszy. Nowo powstałe państwa niemieckie przejęły więc nierówne części potencjału przemysłowego Rzeszy. Przejęły przy tym nierówne części obszaru i ludności. Wyjściowe różnice w potencjale przemysłu NRD i NRF obrazuje tabela 1³. Z danych liczbowych wynika, że gałęzie przemysłu, wytwarzające surowce podstawowe oraz środki pracy, pozostały w granicach NRF. Niemiecka Republika Demokratyczna zachowała 6,6% produkcji żelaza, 25,3% hutnictwa metali kolorowych, 13,4% topnictwa metali, 21,7% odlewnictwa żeliwa i stali, 21,2% odlewnictwa form metalowych, 33,2% przemysłu narzędziowego, 38,6% przemysłu armatur, 27,1% przemysłu budowy maszyn i aparatury, 10,1% przemysłu konstrukcji z żelaza i stali, 25,4% przemysłu elektrotechnicznego. Z przemysłu maszynowego w granicach NRD znalazła się większa część przemysłu maszyn włókienniczych, bo aż 55,4%.

Przemysł lekki natomiast przypadł w dużej części Niemieckiej Republice Demokratycznej. Świadczą o tym w pewnym stopniu takie gałęzie, jak przemysł wyrobów hafciarskich i trykotarskich: 64,5%, przemysł odzieżowy: 44,2% oraz przemysł poligraficzny: 51%. Przyjmuje się, że średnio w granicach NRF znajdowało się 61% potencjału przemysłowego Rzeszy Niemieckiej z r. 1936⁴.

² Por. J. Tomala, Tempo rozwoju produkcji przemysłowej w Niemieckiej Republice Demokratycznej. Instytut Zachodni, Poznań 1957, s. 195.

³ Por. Prof. Dr. Hans Arnold, Hans Borchart, Johannes Schmidt, Ökonomik der sozialistischen Industrie in der Deutschen Demokrat. Republik, s. 58.

⁴ Por. H. Wallich, Mainsprings of German Revival, s. 227—228 oraz B. Gleis-

Zważywszy, że Rzesza Niemiecka należała do krajów wysoce uprzemysłowionych, a na obszarze Niemieckiej Rep. Demokratycznej, stanowiącym ponad $\frac{1}{4}$ powierzchni b. Rzeszy⁵, pozostało 33% potencjału przemysłowego⁶, nie można twierdzić, by NRD była gorzej uprzemysłowiona. Istotna różnica w punkcie wyjściowym polegała jednak na tym, że przemysł niemiecki tworzył organiczną całość i podział Niemiec na dwa samodzielne organizmy gospodarcze spowodował zerwanie wewnętrznych więzi gospodarczych i pozbawił przemysł NRD surowców podstawowych oraz gałęzi warunkujących jego reprodukcję. Z braku przemysłu ciężkiego przemysł i cała gospodarka NRD znalazły się w trudnej sytuacji. Dalszy rozwój gospodarki wymagał uzupełnienia powstałej luki w drodze pomocy państw obozu socjalistycznego i stopniowej rozbudowy własnej bazy przemysłu ciężkiego.

III. TEMPO ROZWOJU NAJWAŻNIEJSZYCH GAŁĘZI PRZEMYSŁU W NRD

Potwierdzeniem wysiłków NRD w kierunku stworzenia własnej bazy przemysłu ciężkiego jest wysokie tempo rozwoju przemysłu hutniczego oraz budowy maszyn (tabela 2). Procesy rozwojowe przemysłu obu państw niemieckich cechuje duży rozmach. W ciągu siedmiu lat produkcja przemysłu wzrosła z górą dwa razy (tabela 2). Większy wzrost, bo 217% w stosunku do r. 1950 osiągnął przemysł NRD. Przemysł NRF wzrósł w tym czasie do 204%.

Tempo wzrostu produkcji przemysłowej w NRD było wyższe niż w NRF. Różnica, wynosząca 13% przyrostu, nie odbiega od średniego przyrostu rocznego w tym okresie w NRF.

Różne tempo rozwoju poszczególnych gałęzi przemysłu doprowadziło do pewnych zmian w strukturze branżowej. W NRD najszybciej rozwijał się przemysł elektrotechniczny, osiągając 312% wzrostu. Po nim w kolejności przemysł hutniczy — 282%, spożywczy — 243%, budowy maszyn — 239%, chemiczny — 224%, mechanika precyzyjna i optyka — 222%. Wolniejsze tempo rozwoju wykazał przemysł tekstylny: 197%, górnictwo — 162% i energetyka — 154%. Zmiany strukturalne poszły, jak z tego widać, w kierunku powiększenia mocy produkcyjnej przemysłu grupy A przy równoczesnym silnym rozwoju przemysłu spożywczego.

⁵ *Die Ostdeutsche Wirtschaft — Industrielle Standarte und Volkswirtschaftliche Kapazitäten des ungeteilten Deutschland*. Berlin 1956, s. 170—172.

⁶ „Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich 1935”, s. 5. Wskaźnik obliczono tylko dla obszaru NRD i NRF wraz z Berlinem.

⁶ „Deutsches Jahrbuch”. West-Verlag Essen 1949, s. 172. Wskaźnik obliczono tylko dla obszaru NRD i NRF wraz z Berlinem.

Tabela 2

Indeks produkcji przemysłowej

Rok	Produkcja przemysłowa									
	Razem	energetyka	górnictwo	hutnictwo	przemysł chemiczny ^b	budowa maszyn ^c	przemysł elektrotechniczny	mechanika precyzyjna i optyka	przemysł tekstylny ^d	przemysł spożywczy
1950 = 100										
Niemiecka Republika Demokratyczna										
1951	123	112	111	138	117	123	131	119	125	137
1952	142	125	116	174	137	151	160	133	137	167
1953	160	109	122	200	162	174	193	147	147	186
1954	176	123	132	228	176	193	228	167	169	200
1955	190	132	145	245	192	209	243	191	179	216
1956	202	146	156	264	208	227	268	201	186	226
1957	217	154	162	282	224	239	312	222	197	243
Niemiecka Republika Federalna ^e										
1951	119	117	112	117	120	130	137	131	113	113
1952	126	128	120	133	123	150	146	150	109	122
1953	139	134	128	128	145	153	160	167	130	142
1954	155	151	128	148	165	178	199	191	139	150
1955	178	170	136	180	190	122	247	223	151	165
1956	193	189	143	193	207	240	272	239	161	177
1957	204	203	147	201	238	247	291	242	167	195

Zródło: Deutsche Demokratische Republik „Statistisches Taschenbuch 1958“, Wydany przez „Staatliche Zentralverwaltung für Statistik“ beim Minister der Deutschen Demokratischen Republik“, s. 164-165; a) gąźle; b) w NRF ujęto łącznie z przemysłem włókienniczym; c) włącznie z przemysłem pojazdów mechanicznych, budowy okrętów, odlewnictwa i kowalstwa oraz przemysłem wyrobów metalowych; d) NRF bez przemysłu włókienniczych, e) według dni pracy.

W przemyśle NRF największy wzrost wykazuje przemysł elektrotechniczny: 291%, dalej przemysł budowy maszyn — 247%, chemiczny — 238%, hutnictwo — 201%, energetyka — 203%, mechanika precyzyjna i optyka — 242%. W mniejszym stopniu wzrastała produkcja przemysłu spożywczego: 195%, tekstylnego 167% i górnictwa 147%.

Silny wzrost produkcji środków produkcji wiąże się niewątpliwie z rozwojem przemysłu lekkiego i spożywczego, a przez to tłumaczy w dużej mierze powszechnie znany wzrost stopy życiowej ludności NRF. Z drugiej jednak strony nie można nie widzieć w szybkim rozwoju przemysłu hutniczego, budowy maszyn, chemicznego, elektrotechnicznego oraz mechaniki precyzyjnej i optyki związku przyczynowego z rozbudową Wehrmachtu i zbrojeniami NRF w ramach paktu NATO. Uderza przy tym szczególnie nasilenie wzrostu produkcji w tych gałęziach przemysłu od r. 1954.

Osiągnięcia przemysłu NRD w porównaniu z NRF w ogólnej rywalizacji gospodarczej dwóch ustrojów obrazuje produkcja przemysłu na głowę ludności (tabela 3a i 3b).

Podane wielkości liczbowe nie obejmują wszystkich produktów przemysłowych, lecz ograniczają się do niektórych ważniejszych wyrobów. Nie można więc wyprowadzać zbyt ogólnych wniosków, znaczenie jednak tych produktów dla gospodarki narodowej pozwala na wyrobienie sobie poglądu co do aktualnej siły ekonomicznej przemysłu NRD i jego osiągnięć.

W produkcji (wymienionych wyrobów w tabeli 3a) środków produkcji na głowę ludności nastąpiły dość znaczne przesunięcia. Do największych zalicza się prześcignięcie NRF przez NRD w produkcji węgla na głowę ludności, liczonej w jednostkach węgla kamiennego, już w r. 1953. W r. 1957 przewaga NRD wzrosła do blisko 1 tony węgla na mieszkańca. Stało się to na skutek potężnego rozwoju górnictwa węgla brunatnego. NRD jest dzisiaj największym producentem węgla brunatnego na świecie.

Imponujący rozwój produkcji węgla brunatnego pozwolił na szybki rozwój przemysłu energetycznego i chemicznego oraz wyrównanie strat wynikłych z braku własnej produkcji węgla kamiennego. Opracowanie nowej techniki produkcji koks hutniczego z węgla brunatnego złagodziło również poważne braki w tej dziedzinie przemysłu i stworzyło dogodniejsze warunki dla rozwoju rodzimego hutnictwa żelaza.

W produkcji energii elektrycznej przewaga NRD od r. 1950 została utrzymana, jakkolwiek różnica znacznie zmalała. W r. 1950 wynosiła ona 120,3kWh, a w r. 1956 tylko 68 kWh. Uwidocznia to również różnica w tempie rozwoju przemysłu energetycznego (tabela 2).

Tabela 3a

Produkcja przemysłowa na głowę ludności

Rok	energia elektr.	węgiel w jedn. węgla ka- miennego	węgiel ka- mienny	surowy węgiel brunatny	brykiety węgla brunatnego	sól potasowa	soda kalcy- nowana	soda kau- styczna	nawozy sztuczne
Niemiecka Republika Demokratyczna									
1950	1 058,6	2 637	152,5	7 453,2	2 050,1	72,7	5,6	8,1	12,6
1951	1 169,6	2 922	174,6	8 242,2	2 242,1	76,8	6,6	10,0	13,7
1952	1 264,9	3 032	150,8	8 645,9	2 378,8	73,4	10,4	11,4	14,0
1953	1 333,9	3 313	145,1	9 503,4	2 511,8	75,8	16,3	12,2	14,6
1954	1 442,2	3 504	146,6	10 073,3	2 596,3	81,0	20,6	12,6	15,3
1955	1 599,1	3 876	149,5	11 179,9	2 840,3	86,5	25,5	14,3	16,4
1956	1 760,1	4 028	154,8	11 620,3	2 914,5	87,8	28,3	15,5	16,9
1957	1 868,8	4 203	157,2	12 136,5	3 046,5	91,6	30,3	15,8	17,4
Niemiecka Republika Federalna									
1950	938,3	2 900	2 361,1	1 616,8	317,8	19,4	15,7	7,2	9,4
1951	1 083,1	3 093	2 508,2	1 753,1	335,8	23,1	17,6	8,2	10,2
1952	1 177,6	3 165	2 582,9	1 746,6	343,6	27,4	13,7	7,9	12,6
1953	1 255,8	3 169	2 583,8	1 755,2	344,1	27,4	16,5	9,2	13,0
1954	1 393,3	3 229	2 628,5	1 802,7	342,1	33,2	19,2	10,2	14,3
1955	1 540,1	3 269	2 656,9	1 836,0	334,1	34,4	20,0	11,3	15,5
1956	1 692,1	3 336	2 699,0	1 912,3	340,5	33,2	20,0	11,9	16,2
1957	—	3 278	2 638,5	1 918,5	333,4	33,5	19,6	12,8	19,3

Z r. 6 a 10: D.D.R., „Statistisches Taschenbuch 1958“, s. 166—167.

Tabela 3b

Produkcja przemysłowa na głowę ludności

Rok	motocykle ^a	rowery ^a	jedwab sztuczny	wełna drzewna i juta	przędza	obuwie		celuloza wszystkich gatunków	masło
						ogółem	buty skórzane		
kg						par		kg	
Niemiecka Republika Demokratyczna									
1950	0,5	18	0,5	4,5	9,3	1,8	0,4	12,3	3,3
1951	1,3	25	0,8	4,8	10,9	2,1	0,6	14,1	4,7
1952	2,0	31	0,9	5,1	11,4	2,3	0,8	14,9	5,3
1953	2,6	42	1,0	5,6	12,6	2,4	1,0	15,9	5,3
1954	2,8	40	1,2	5,9	13,5	2,5	1,1	16,7	6,0
1955	3,9	40	1,2	5,9	14,0	2,3	1,0	16,9	6,8
1956	4,5	39	1,3	6,0	13,9	2,1	1,0	17,7	6,8
1957	5,3	34	1,3	6,7	14,0	2,2	1,0	18,0	7,3

Niemiecka Republika Federalna

1950	3,6	28	1,0	2,4	10,5	1,7	1,1	10,6	—
1951	5,2	25	1,1	2,7	11,7	1,7	1,1	12,0	—
1952	7,1	22	0,9	2,0	10,9	1,9	1,2	10,3	—
1953	6,5	19	1,1	2,4	12,4	2,0	1,3	11,2	4,2
1954	4,9	18	1,2	2,7	13,1	1,9	1,3	12,9	4,7
1955	3,3	21	1,4	3,0	13,5	2,2	1,5	13,3	4,5
1956	1,9	23	1,4	3,2	13,8	2,3	1,6	13,3	4,8
1957	1,0 ^b	18	1,4 ^b	3,3 ^b	14,1 ^b	3,8 ^b	1,7	13,6	—

Źródło: D.D.R., „Statistisches Taschenbuch 1958“, s. 166—169; a) Na 1.000 osób, b) dane tymczasowe.

Rozpoczęte na dużą skalę inwestycje w przemyśle węgla brunatnego i energetyce w r. 1957 i 1958 wpłyną na znaczny wzrost tych gałęzi przemysłu NRD w ciągu lat najbliższych. Soli potasowej na głowę ludności produkowała NRD w r. 1957 blisko 3 razy więcej niż NRF (91,6 kg do 33,5 kg). Stosunek ten jest korzystniejszy dla NRF niż stosunek w r. 1950 (72,7 kg — 19,4 kg), co znajduje częściowe wytłumaczenie w szybszym tempie wzrostu produkcji przemysłu chemicznego w NRF do r. 1957. W NRD wzrost ten wyniósł 224%, w NRF zaś 238% (por. tabela 2).

W produkcji sody kalcynowanej NRD osiągnęła duży sukces, zwiększając w r. 1957, w stosunku do r. 1950, produkcję na głowę ludności ponad pięć razy (z 5,6 kg do 30,3 kg). Zdystansowano przez to produkcję NRF o 10,7 kg na jednego mieszkańca.

Prymat w produkcji sody kaustycznej z r. 1950 utrzymany został przez NRD. Oba kraje podniosły znacznie swoją produkcję w ciągu siedmiu lat, przy czym produkcja NRD wzrosła do 195%, a NRF do 177%. Przewaga NRD zwiększyła się wskutek tego z 0,9 kg w r. 1950 do 3 kg w r. 1957.

NRD nie dotrzymała kroku NRF w produkcji nawozów sztucznych. Wzrost produkcji na głowę ludności w NRF wyniósł ponad 200% przy wzroście w NRD tylko 138%.

W dziedzinie produkcji artykułów konsumpcyjnych (tabela 3b) NRD osiągnęła również poważne wyniki. Podwojono w ciągu siedmiolecia produkcję na głowę ludności takich artykułów, jak masło, buty skórzane, jedwab sztuczny, motocykle i rowery. Produkcja wełny drzewnej i juty oraz przędzy i celulozy wzrosła średnio o 50%.

W porównaniu z NRF uwidoczniła się w r. 1957 przewaga NRD w produkcji na głowę ludności: masła, celulozy, wełny drzewnej i juty, rowerów oraz motocykli. Produkcja obuwia wzrastała wolniej niż w NRF przy równocześnie szybszym wzroście produkcji obuwia skózanego. NRD wyrównała różnicę w stosunku do NRF w produkcji jedwabiu sztucznego i przędzy.

Produkcji rowerów i motocykli nie należy porównywać bez produkcji samochodów osobowych i skuterów. Spadek produkcji rowerów i motocykli w NRF wiąże się bezpośrednio z osiągniętym poziomem stopy życiowej i znacznym wzrostem produkcji samochodów osobowych.

Przytoczone dane liczbowe, jakkolwiek nie reprezentują wszystkich ważniejszych dziedzin produkcji przemysłowej, wskazują, że w produkcji środków spożycia NRD osiągnęła duże sukcesy, dochodząc w wielu przypadkach do poziomu NRF. Takie wnioski nasuwa również bezpośrednia obserwacja rynku wewnętrznego NRD. Wynosi się przeświadczenie, że

produkcja towarów przemysłowych stanowi już nie tyle problem ilościowy produkcji artykułów spożycia, ile raczej jakości i opakowania pewnych grup towarowych. Sukcesy NRD w rozwijaniu przemysłu ciężkiego przy wielkim potencjale przemysłu grupy B i możliwości planowej współpracy ze Związkiem Radzieckim i krajami obozu socjalizmu stwarzają dobre warunki do realizacji uchwał SED stawiających sobie za cel dogonienie i możliwie prześcignięcie NRF w spożyciu ważniejszych artykułów. Wyniki rywalizacji gospodarczej państw niemieckich, różniących się zasadniczo ustrojami politycznymi, będą równocześnie wyrazem rywalizacji konkurujących ze sobą dwóch ustrojów. Dotychczasowe osiągnięcia NRD można w dużej mierze przeciwstawić „cudowi gospodarczemu” w NRF. Silny rozwój przemysłu w NRD spowodował wzrost udziału przemysłu w wytwarzaniu produktu społecznego oraz dochodu narodowego. Udział przemysłu w wytwarzaniu produktu społecznego wzrósł z 55,3% w r. 1950 do 62,8% w r. 1957. Wraz z budownictwem i rzemiosłem udział ten wynosił w 1950 r. 67,1% znów w 1957 r. 74,3% (tabela 4).

Udział przemysłu w wytwarzaniu dochodu narodowego wzrósł z 47,4%

Tabela 4

Udział poszczególnych działów gospodarki w wytwarzaniu społecznego produktu

Dział gospodarki	Produkt globalny		
	1950	1955	1957 ^a
procent			
Produkcja globalna			
przemysł	55,3	62,2	62,8
budownictwo	4,8	5,0	5,5
rzemiosło bez rzemiosła budowlanego	7,0	6,4	6,0
rolnictwo i leśnictwo	14,6	10,8	10,9
komunikacja	5,8	5,6	5,2
handel	11,8	9,4	9,0
pozostałe dziedziny	0,7	0,6	0,6
Razem	100	100	100
Produkt netto			
przemysł	47,4	56,9	56,8
budownictwo	5,4	5,4	6,0
rzemiosło bez rzemiosła budowlanego	7,5	6,8	6,6
rolnictwo i leśnictwo	17,5	12,4	13,0
komunikacja	6,3	6,0	5,7
handel	15,1	11,9	11,2
pozostałe dziedziny	0,7	0,6	0,7
Razem	100	100	100

Źródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958“, s. 71; a) dane tymczasowe.

w r. 1950 do 56,8% w r. 1957. Wraz z budownictwem i rzemiosłem udział ten jest jeszcze większy i wynosił w 1957 r. 69,4% (tab. 4). Przytoczone dane liczbowe wskazują, że NRD przekształca się szybko w kraj przemysłowy.

Tabela 5

Zatrudnienie w gospodarce narodowej wg sektorów w r. 1957 a

Formy własności zakładów, zarządów	Ilość zatrudnionych	Ilość robotników i urzędn.	Uczniowie
Socjalistyczna	5.258.135	5.021.328	274.254
prywatna	2.929.372	1.507.011	151.035
organizacje spółdzielcze	48.355	48.355	15
Razem	8.235.862	6.576.694	425.304
Socjalistyczna			
Państwowa	4.696.899	4.696.899	247.193
spółdzielcza	561.236	324.429	27.061

Zródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958“, s. 73; a) dane tymczasowe.

IV. SOCJALIZACJA PRZEMYSŁU W NRD

Socjalizacja życia gospodarczego w NRD posunęła się również daleko. Mówią o tym chociażby wielkość zatrudnienia i udział sektora socjalistycznego w wytwarzaniu produktu społecznego. Według danych staty-

Tabela 6

Udział poszczególnych form własności w wytwarzaniu społecznego produktu

Forma własności	Produkcja globalna		
	1950	1955	1957 a
	procent		
państwowa	53,4	64,8	66,8
spółdzielcza	5,3	7,2	7,3
prywatna	41,2	28,1	25,9
Przemysł			
państwowa	75,0	83,4	84,9
spółdzielcza	2,1	2,9	2,8
prywatna	22,9	13,7	12,3
Budownictwo			
państwowa	36,8	53,5	55,7
spółdzielcza	—	0,2	0,8
prywatna	63,2	46,3	43,5
Rzemiosło (bez rzemiosła budowlanego)			
państwowa	—	—	—
spółdzielcza	—	0,2	1,3
prywatna	100,0	99,8	98,7

Zródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958“, s. 70; a) dane tymczasowe.

stycznych za r. 1957 na 8 235 355 zatrudnionych w całej gospodarce 5 258 135 osób pracowało w sektorze socjalistycznym. Stanowi to ok. 63% ogółu zatrudnionych (tabela 5). W tym samym roku układ socjalistyczny wytworzył 74,1% wartości produktu społecznego (tabela 6).

Znacznie większych przeobrażeń dokonano w przemyśle, gdzie zakłady państwowe i spółdzielcze dały razem 87,7% wartości produkcji przemysłowej kraju (tabela 6) oraz zatrudniały ok. 84% pracowników całego przemysłu (tabela 7). Należy przy tym dodać, że do przemysłu nie wliczono rzemiosła oraz budownictwa. O ile przyjmiemy pojęcie przemysłu *sensu largo*, to się okaże, iż udział sektora socjalistycznego nie będzie tak

Tabela 7

Zakłady przemysłowe w NRD wg form własności w 1957 r.

Forma własności zakładów	Liczba zakładów	Liczba robotników i urzędników	Globalna produkcja przemysłowa w cenach niezmiennych w tys. DM
państwowa	5.155	2.297.717	43.979.113
spółdzielcza	706	30.336	1.398.129
prywatna	11.677	448.477	5.870.765
Razem	17.538	2.776.530	51.248.007
Przemysł surowców podstawowych			
państwowa	1.167	656.155	14.559.189
spółdzielcza	5	951	35.256
prywatna	1.450	42.797	684.856
Razem	2.622	699.903	15.279.301
Przemysł obróbki metali			
państwowa	1.429	915.117	14.187.275
spółdzielcza	14	237	2.885
prywatna	2.339	99 137	1.182.709
Razem	3.782	1.014.491	15.372.869
Przemysł lekki			
państwowa	1.702	590.971	9.253.397
spółdzielcza	27	4.841	64.919
prywatna	6.544	265.263	3.039.712
Razem	8.273	861.075	12.358.028
Przemysł spożywczy			
państwowa	857	135.474	5.979.252
spółdzielcza	660	24.307	1.295.069
prywatna	1.344	41.280	963.488
Razem	2.861	201.061	8 237.809

Zródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958“, s. 95.

korzystny. Przekonuje o tym już samo wliczenie rzemiosła do przemysłu. W r. 1957 przemysł w takim ujęciu wytworzył produkcję wartości 59 509 780 000 DM⁷, z czego na przemysł prywatny przypadało 14 013 856 000 DM, co wynosi ok. 24% ogólnej wartości produkcji przemysłu. Podobnie kształtuje się udział przemysłu prywatnego w zatrudnieniu. Łącznie z rzemiosłem przemysł zatrudniał 3 581 926 pracowników, z czego 1 243 512, tj. ok. 35% pracowało w sektorze prywatnym.

Rolę sektora prywatnego w przemyśle NRD według tabeli 7 (bez rzemiosła) znamionuje struktura własnościowa zakładów oraz reprezentacja własności prywatnej w poszczególnych dziedzinach przemysłu. Z 17 538 zakładów przemysłowych (tabela 7) w r. 1957 w rękach prywatnych pozostawało 11 677, tj. ok. 66%. Pozostałe 34% zakładów przemysłowych, państwowych i spółdzielczych zatrudniało jednak ok. 84% pracowników przemysłu. Powyższe liczby wykazują, że zakłady uspołecznione są zakładami przemysłowymi o wysokiej koncentracji produkcji. Są to więc duże zakłady przemysłowe. Przekonuje o tym wyraźnie średnia zatrudnienia na 1 zakład uspołeczniony, która wynosi 445 pracowników. Ten sam wskaźnik dla zakładów prywatnych wynosi 38 osób.

V. ROLA PRZEMYSŁU PRYWATNEGO

Proces uspołecznienia środków produkcji w przemyśle NRD nie sięgnął jeszcze do chwili obecnej do przemysłu drobnego. Ilość zakładów prywatnych poza rzemiosłem oraz wskaźnik średniego zatrudnienia w zakładach uspołecznionych świadczyłyby o tym, że jeśli nie wszystkie, to na pewno bezwzględna większość drobnych zakładów przemysłowych pozostaje nadal prywatną własnością.

Dalsze wielkości liczbowe tabeli 7 orientują, że przemysł prywatny reprezentowany jest we wszystkich dziedzinach produkcji. Występuje zarówno w wytwarzaniu środków konsumpcyjnych oraz środków produkcji. Największa ilość zakładów i zatrudnienia przypada na przemysł lekki (ponad 50% ogólnej ilości prywatnych zakładów przemysłowych i ich zatrudnienia), a z pozostałej części blisko połowa należy do przemysłu obróbki metali. Reszta w równych bez mała częściach do przemysłu surowców podstawowych i spożywczego.

W przemyśle lekkim przemysł prywatny zatrudnia ok. 30% pracowników tej gałęzi przemysłu oraz wytwarza ok. 25% wartości produkcji. W przemyśle obróbki metali uczestniczy w ok. 10% w ogólnym zatrudnieniu i ok. 8% w wartości produkcji tej gałęzi przemysłu. Najmniejsza

⁷ Obliczono dodając wartość produkcji przemysłu (51 248 007 tys. DM) z tabeli 7 oraz wartość produkcji rzemiosła prywatnego i spółdzielczego z tabeli 8.

Tabela 8

Rzemiosło według gałęzi produkcji w 1957 r.

Gałąź rzemiosła	Zakłady		Zatrudnienie		Wartość produkcji 1000 DM	
	Spółdz. wytwórcze	Zakłady prywatne	Spółdz. wytwórcze	Zakłady prywatne	Spółdz. wytwórcze	Zakłady prywatne
górnictwo	—	28	—	125	—	1.038
chemia	3	1.596	97	7.925	4.442	127.918
produkcja materiałów budowlanych	1	2.069	12	8.599	113	108.485
budowa maszyn	18	32.563	665	110.668	6.564	1.008.588
elektrotechnika	14	7.593	407	39.651	4.684	452.858
mechanika precyzyjna i optyka	2	6.095	87	20.165	1.385	184.921
obróbka drzewa	58	28.680	1.498	92.008	16.542	848.225
tekstylija	12	4.658	707	20.790	6.722	228.955
odzież i krawiectwo	27	29.720	1.121	57.607	8.428	233.323
wytwórnictwo skór, obuwia, filcu, wyrobów skórzanych, wyrobów filcowych, papierosów i przyborów do palenia	21	22.723	809	49.934	9.721	376.236
celuloza, papier, wyrób i przetwórstwo papy, intro-ligatornie	1	1.364	6	5.813	83	45.203
drukarstwo	3	3.256	65	12.177	1.256	96.348
szkło i ceramika	2	1.075	18	4.624	205	51.475
wytwórstwo środków spożywczych	11	34.997	333	122.066	10.797	2.277.383
budownictwo	92	31.892	3.719	153.439	42.177	1.644.078
rzemiosło usługowe	30	23.227	817	87.444	5.563	458.057
Razem	295	231.536	10.361	795.035	118.682	8.143.091

Źródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958“, s. 122—123.

rolę pod względem zatrudnienia i wartości produkcji odgrywa przemysł prywatny w przemyśle surowców podstawowych.

Te cechy przemysłu prywatnego świadczą, że uspołeczniono duże i kluczowe zakłady przemysłowe doprowadzając do powstania silnego układu socjalistycznego, który odgrywa w przemyśle, a przez to i w całej gospodarce decydującą rolę.

Dla lepszego uświadomienia sobie stopnia zaawansowania przemian ustrojowych w przemyśle NRD należałoby porównać wyżej omówione wielkości liczbowe z analogicznymi wielkościami innych krajów socjalistycznych. W tym celu można wyzyskać materiały statystyczne Polski Ludowej.

Lp.	Kraj	Przemysł prywatny				Rzemiosło prywatne		
		Ilość zakładów	% wszystkich zakładów przem.	Zatrudnienie	% ogółu zatrudn. w przem.	Srednia zatrudn. 1 zakładu	Ilość zakładów	Zatrudnienie
1.	NRD	11.677	66	448.477	16	38	231.536 295	795.035 10.361 ^a
2.	Polska ^b	7.998	23	24.200	0,8	3	131.737 15.072	209.500 71.000 ^a

a) rzemiosło uspołecznione; b) por. „Rocznik Statystyczny 1958”. G.U.S. Warszawa 1958, s. 100.

Materiał porównawczy obrazuje wielkie różnice między przemysłem NRD i Polski. Proces uspołecznienia zakładów przemysłowych w Polsce poszedł o wiele dalej niż w NRD. Uspołeczniono faktycznie cały przemysł wielki, średni i drobny wraz z dużą częścią zakładów rzemieślniczych. Średnie zatrudnienie na jeden prywatny zakład przemysłowy w Polsce niedwuznacznie świadczy, że są to zakłady typu rzemieślniczego. W porównaniu z przeciętną 38 pracowników w NRD nie można przyrównywać pozostałego prywatnego przemysłu w Polsce do prywatnego przemysłu w NRD. Polski przemysł prywatny w rzeczywistości nie istnieje, gdyż to co jest, stanowi tylko w istocie rzeczy odrębną i specyficzną grupę zakładów produkcyjnych typu rzemieślniczego.

W dziedzinie rzemiosła zróżnicowanie jest równie duże. Polskie rzemiosło należy do bardziej uspołecznionych. Na ogólną ilość 146 809 warsztatów rzemieślniczych w 1957 r. rzemiosło uspołecznione liczyło 15 072 zakłady, tj. blisko 10%, gdy tymczasem w NRD w tym samym roku było zaledwie 295 zakładów uspołecznionych, co stanowiło mikroskopijną część, bo tylko nieco więcej niż 1% ogólnej ilości zakładów prywatnych.

Porównywanie ilości zakładów przemysłowych może doprowadzić do nieporozumienia ze względu na nieustalone jednolite kryteria zaliczeń. Większą pewnością w porównywaniu (jakkolwiek też niezupełną) daje wielkość zatrudnienia. I tutaj porównywane rzemiosło NRD i Polski przedstawia duże różnicowanie. Niemieckie rzemiosło prywatne zatrudnia trzykrotnie więcej sił niż polskie. Natomiast polskie rzemiosło uspołecznione pod względem zatrudnienia jest blisko siedem razy większe od niemieckiego.

Zestawione liczby wykazują, że rzemiosło polskie jest o wiele szczuplejsze od rzemiosła NRD. Jeżeli nawet doliczymy do polskiego rzemiosła przemysł prywatny, to i wtedy NRD będzie nas przewyższała dwa i pół do trzech razy.

Wyższy poziom rzemiosła w NRD występuje jeszcze wyraźniej, jeśli się weźmie pod uwagę ludność kraju. W NRD przy 17 410 670⁸ ludności na 1 000 mieszkańców przypadło w 1957 r. 13,3 zakładów rzemieślniczych i ok. 46 pracowników rzemiosła (z rzemiosłem uspołecznionym). Natomiast w Polsce przy 28 535 000 ludności wskaźniki powyższe wynoszą: 5,1 zakładów i niespełna dziesięciu pracowników rzemiosła na 1 000 mieszkańców.

Ogólnie wyższy poziom uprzemysłowienia NRD w porównaniu z Polską może w pewnej mierze uświadomić różnica w zatrudnieniu w zestawieniu z ludnością kraju. W Polsce, liczącej ponad 11 milionów ludności więcej niż NRD, zatrudnionych było w przemyśle wraz z rzemiosłem w 1957 r. 3 191 000 osób⁹. Przemysł zaś NRD w tym czasie, bez rzemiosła budowlanego i budownictwa, zatrudniał 3 581 926 pracowników, tj. blisko o 400 000 osób więcej od Polski.

Zmiany ustrojowe w NRD musiały się oczywiście wyrażać również w szybszym wzroście przemysłu socjalistycznego od przemysłu prywatnego. Tabela 9 orientuje nas, że różnica w tempie rozwoju produkcji obu sektorów była ogromna. Jeśli bowiem w stosunku do 1950 r. wartość produkcji przemysłu socjalistycznego była w 1957 r. prawie 2,5 raza większa, to produkcja przemysłu prywatnego wzrosła w tym samym czasie zaledwie o 11⁰%. Duża ilość zakładów prywatnych i ich zatrudnienie w 1957 r. skłaniają do przyjęcia wniosku, że wysokie tempo rozwoju przemysłu socjalistycznego odbywało się nie w drodze uspołecznienia drobnych zakładów przemysłowych, lecz głównie poprzez inwestycje, zwiększenie i pełniejsze wykorzystanie mocy produkcyjnej oraz postęp techniczny i ulepszenie organizacji uspołecznionych wielkich i średnich za-

⁸ Por. D. D. R. „Statistisches Taschenbuch 1958”, s. 42.

⁹ Por. „Rocznik Statystyczny 1958” G. U. S. Warszawa 1958. s. 100.

Tabela 9
Indeks produkcji globalnej zakładów przemysłowych według form własności

Rok	Produkcja globalna przemysłu		
	Razem	z tego	
		sek. socjalistyczny	sek. prywatny
		zakłady	
1950 = 100			
1955	190	211	119
1956	202	232	102
1957	217	249	111
Przemysł surowców podstawowych			
1955	179	186	108
1956	193	202	103
1957	207	216	112
Przemysł obróbki metali			
1955	215	233	126
1956	234	255	127
1957	252	274	139
Przemysł lekki			
1955	166	207	111
1956	170	221	101
1957	184	239	110
Przemysł spożywczy			
1955	216	256	137
1956	226	299	81
1957	243	322	85
Poza przemysłem			
1955	138	141	63
1956	147	151	82
1957	152	154	109

Zródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958“, s. 100.

kładów przemysłowych. Prawdziwość takiego wniosku umacnia fakt bardzo silnego wzrostu socjalistycznego przemysłu obróbki metali przy równoczesnym największym wzroście przemysłu prywatnego (139%), która to gałąź przemysłu dla rekonstrukcji i postępu technicznego, a tym samym dla wzrostu produkcji ma zasadnicze znaczenie.

Wyraźnemu ograniczeniu uległ prywatny przemysł spożywczy w latach 1956 i 1957. Produkcja jego spadła do 85% wartości produkcji z r. 1950.

W rozwoju socjalistycznego przemysłu zwraca uwagę znikoma ilość zakładów spółdzielczych (tabela 7). Przeciętne zatrudnienie w zakładzie spółdzielczym jest niewiele wyższe od przeciętnego zatrudnienia w przemyśle prywatnym, natomiast przeciętna wartość produkcji na zakład jest

Tabela 10

Miesięczne przeciętne płace

Rok	Miesięczne przeciętne płace robotników i urzędników bez uczniów według działań gospodarki							Dziedziny poza mater. produkcja	
	Razem	Przemysł	Budo- wnictwo	Rzemiosło bez rzemio- sła budowl.	Rolnictwo, leśnictwo, gosp. wodna	Komunika- cja bez poczty	Poczta		Handel
	DM							DM	
1950	256	265	267	187	157	277	249	247	306
1951	279	298	313	204	167	314	256	259	295
1952	300	318	326	225	185	336	256	280	313
1953	322	344	335	226	207	360	265	288	346
1954	346	376	363	241	236	387	276	307	354
1955	354	386	372	257	250	398	285	302	365
1956	365	396	388	268	267	415	297	308	377
1956a	365	398	388	268	266	408	297	308	377
1957b	380	409	412	289	294	415	-310	318	394

Źródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958“, s. 80-81; a) zmiana zakresu działań gospodarczych. Samodzielnie bilansujące zakłady naprawcze komunikacji oraz stacje maszynowo-tractorowe wykazuje się w dziale przemysłu; b) dane tymczasowe.

znacznie wyższa niż w przemyśle prywatnym. Blizsze wytłumaczenie tego zjawiska znajdujemy w tym, że 94% spółdzielczych zakładów przemysłowych należy do przemysłu spożywczego, w którym koszty materiałowe w wartości wyrobu stanowią dużą część, a ceny tych towarów są jeszcze dość wysokie.

VI. PŁACE I SPOŻYCIE

Stopniowe przekształcanie NRD w kraj wybitnie przemysłowy oraz wysokie osiągnięcia przemysłu muszą mieć swoje odbicie w płacach i spożyciu ludności. Taki jest istotny sens i cel całej produkcji społecznej, a w socjalizmie stanowi to jedno z głównych zadań ustroju.

W ciągu minionych siedmiu lat średnia miesięczna płaca robotników i pracowników umysłowych wzrosła z 256 DM w r. 1950 do 380 DM w r. 1957. Jest to wzrost w stosunku do 1950 r. blisko o 50% (tabela 10). Powyżej przeciętnej płacy w gospodarce narodowej w 1957 r. ukształtowały się płace w komunikacji (415 DM), budownictwie (412 DM), przemyśle (409 DM) oraz w dziedzinach poza produkcją materialną (394 DM). Pozostałe działy gospodarki odbiegały wyraźnie od średniej krajowej. Wzrostowi płacy nominalnej towarzyszyły równocześnie obniżki cen artykułów spożycia. Najbardziej staniały artykuły żywnościowe i spożywcze, następnie opał i światło oraz odzież i komunikacja. W całości koszty utrzymania obniżyły się do 61,2% w r. 1957 w stosunku do kosztów utrzymania z r. 1950 (tabela 11). Obniżki cen pociągnęły za sobą poważny

Tabela 11

Indeks kosztów utrzymania średniej grupy dochodowości

	1955	1957
	1950=100	
Koszty utrzymania	62,5	61,2
środki żywnościowe	52,4	51,8
środki spożywcze	46,8	46,8
mieszkanie	100,0	100,0
opał i światło	74,5	74,5
odzież	86,8	80,1
środki do utrzymania czystości i higieny	84,0	84,1
oświata i rozrywka	96,4	96,4
komunikacja	77,8	75,0

Zródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958”, s. 83.

wzrost płacy realnej. Wskutek tego przy wzroście płacy nominalnej do 148,2% płaca realna skoczyła do 245,6% (tabela 12).

W r. 1958 nastąpił dalszy wzrost płacy realnej. Stało się to w wyniku blisko 50% obniżki cen na obuwiu i artykuły skórzane. Podniesienie płacy realnej w tak wielkiej skali musiało wyrzucić wpływ na rozmiary i kie-

Tabela 12 -
Płaca brutto i netto oraz indeks płacy realnej
Przeciętna miesięczna płaca robotników i urzędników bez uczniów

	1950	1955	1957 ^a
		DM	
Płaca brutto	256,34	354,16	380,00
podatek od wynagrodzeń i ubezpieczenia społeczne	37,94	47,10	51,68
płaca netto	218,40	307,06	328,32
		1950 = 100	
płaca brutto	100	138,2	148,2
podatek od wynagrodzeń i ubezpieczenia społeczne	100	124,1	136,2
płaca netto	100	140,6	150,3
koszty utrzymania średniej grupy zarobków	100	62,5	61,2
płaca realna ^b	100	225,0	245,6

Zródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958“, s. 83; a) dane tymczasowe; b) do płacy realnej nie wliczono dochodów, jakie otrzymuje robotnik poza zarobkiem w postaci dodatków od państwa, zakładu pracy albo organizacji społecznych.

Tabela 13
Spożycie^a ważniejszych artykułów żywnościowych na 1 mieszkańca^b

Rok gospod.	na 1 mieszkańca				
	mięso (war- tość mięsa)	masło	margaryna	tłuszcze zwierzęce	cukier biały
kg					
Niemiecka Republika Demokratyczna					
1950	25,6	5,6	2,6	4,3	21,8
1951	32,7	7,9	4,2	5,4	—
1952	38,6	8,4	5,4	6,5	—
1953	42,1	9,6	6,1	7,3	25,0
1954	45,8	10,3	8,2	7,1	30,0
1955	45,1	9,6	10,4	7,7	25,8
1956	46,7	10,0	10,8	7,9	29,9
1957	48,0	10,4	10,1	8,3	28,7
Niemiecka Republika Federalna					
1949/50	32,0	5,5	—	4,9	23,2
1950/51	37,0	6,4	9,0	5,8	27,7
1951/52	38,6	6,8	9,9	5,3	24,9
1952/53	41,7	6,2	11,5	6,1	24,1
1953/54	44,0	6,8	12,0	6,0	25,6
1954/55	46,2	7,0	12,4	5,9	26,7
1955/56	48,0	7,0	12,8	6,1	27,4
1956/57	50,2	7,2	12,7	5,9	28,3

Zródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958“, s. 163; a) spożycie w Niemieckiej Republice Demokratycznej obliczone jest według metody obliczania spożycia stosowanej w NRF, która wygląda następująco: Produkcja ± saldo handlu ± zmiany w stanach rezerw i zapasów. Z tego względu wyniki różnią się od danych podanych na s. 85 rocznika; b) dane tymczasowe.

runki spożycia ludności. Wyraźnie, bo blisko dwukrotnie wzrosło spożycie na 1 mieszkańca masła, mięsa i tłuszczów zwierzęcych (tabela 13). Spożycie margaryny wzrosło bez mała czterokrotnie, a cukru białego ponad 33%.

W konsumpcji powyższych artykułów zrównano się z poziomem NRF, przy czym poza mięsem i margaryną spożycie pozostałych artykułów przewyższało spożycie w NRF. O podnoszeniu się stopy życiowej w NRD świadczy aktualny silny wzrost popytu na artykuły luksusowe, artykuły

Tabela 14
Obieg pieniężny i wkłady oszczędnościowe

Rok	Ilość pieniędzy w obiegu bez zapasów w kasach i bankach		Wkłady oszczędnościowe	
	1950=100	Na głowę ludności	1950=100	Na głowę ludności
		DM		DM
Niemiecka Republika Demokratyczna				
1950	100	174,0	100	69,2
1951	105,5	183,0	113,9	78,8
1952	104,4	182,0	159,4	110,6
1953	114,0	200,0	199,7	140,0
1954	133,5	236,0	291,4	205,6
1955	142,2	253,0	388,0	276,3
1956	144,7	261,0	477,3	344,4
1957	109,0	200,0	700,4	509,8
Niemiecka Republika Federalna				
1950	100	156,6	100	82,3
1951	108,2	167,7	122,6	100,1
1952	129,4	199,3	182,1	147,8
1953	146,7	222,9	276,5	221,9
1954	165,3	238,5	411,0	326,8
1955	181,0	258,7	508,3	399,7
1956	197,5	278,9	574,8	446,6
1957	215,7	300,7	647,2	496,0

Źródło: D.D.R. „Statist. Taschenbuch 1958”, s. 171.

konsumpcyjne ulegające zużyciu w dłuższym okresie czasu oraz związany z tym wzrost oszczędności. Wkłady oszczędnościowe na głowę ludności w 1957 r. przewyższyły wkłady oszczędnościowe w NRF (tabela 14). Charakterystyczne jednak jest to, że do r. 1956 włącznie NRF miała pożądaną przewagę w tej dziedzinie. Radykalna zmiana w r. 1957 sygnalizuje,

iz na ten czas przypada w NRD duży przełom w kształtowaniu się stopy życiowej ludności w wyniku uzyskanych osiągnięć gospodarczych.

Aktualny poziom płac realnych w NRD można sobie lepiej uświadomić, chociażby przez wyrażenie płacy *netto* w walucie polskiej. Nie da to dokładnego obrazu, ponieważ przeliczenie DM na złote jest bardzo złożone i trudne. Ceny artykułów konsumpcyjnych w NRD do cen w Polsce mają się do siebie przeciętnie, jak 1 : 8, a duża część artykułów 1 : 10. Cena ważniejszych artykułów żywnościowych pozostaje często w stosunku 1 : 6, a nawet 1 : 4. Zważywszy, że artykuły żywnościowe absorbują jeszcze poważną część budżetów domowych, zaryzykować można przyjęcie przeciętnej siły nabywczej marki i złotego w stosunku 1 : 7. Przy takiej relacji przeciętna krajowa płaca *netto* w NRD w przeliczeniu na złote wynosiłaby (tabela 12) $328,32 \text{ DM} \times 7 = 2\,298,24 \text{ zł}$.

W końcu dodać należy, że aktualna płaca realna w NRD jest wyższa, niż podano w tabeli 12, a to z uwagi na niewliczenie w nią dodatków do płac ze strony państwa, zakładów pracy czy organizacji społecznych, możliwości konsumpcji przez pracowników tanich, o dużej na ogół wartości obiadów i innych posiłków w cenie od 0,5 do 1,10 DM oraz nieuwzględnienie w rachunku obniżki cen dokonanej w r. 1958.

Przeciętna płaca w przemyśle w 1957 r., skorygowana o potrącenia wynoszące ok. 13% płacy *brutto*, wynosiła 355,883 DM. W przeliczeniu na siłę nabywczą złotego da to w sumie $355,83 \text{ DM} \times 7 = 2\,540,81 \text{ zł}$.

VII. UWAGI KOŃCOWE

Scharakteryzowany aktualny stan przemysłu NRD upoważnia do wysnucia szeregu wniosków.

Przemysł NRD rozwija się bardzo szybko. Powoduje to przekształcanie kraju w kraj wybitnie przemysłowy i zbliża poziom stopy życiowej jego mieszkańców do poziomu NRF.

Uzyskane osiągnięcia przemysłu NRD, jak np. szybsze od NRF tempo rozwojowe oraz wzrost płac realnych, są dużej rangi i pozwalają na przeciwstawienie ich tzw. „cudowi gospodarczemu” w Niemczech zachodnich.

Procesy zmian ustrojowych zaszły daleko. Przemysł socjalistyczny stał się panującym i decydującym czynnikiem rozwoju ekonomiki. Uwzględniając różnice w warunkach historycznego rozwoju, sytuację wewnętrzną oraz światową sytuację polityczną nie można przeprowadzić pełnego porównania z rozwojem przemysłu i procesu uspołecznienia w Polsce i pozostałych krajach obozu socjalizmu. Na uwagę jednak zasługuje fakt, że uspołecznienie przemysłu w NRD nie zaszło jeszcze tak daleko, jak w Polsce. Pozostawiono tu w rękach prywatnych prawie cały

przemysł drobny oraz rzemiosło. Zachowane silne rzemiosło odgrywa niepoślednią rolę w życiu gospodarczym zarówno jako producent wyrobów i usług przemysłowych, jak i szkoła kadr fachowców dla rozwijającego się szybko przemysłu socjalistycznego.

Zdobycze NRD w dziedzinie przemysłu świadczą o sile ustroju socjalistycznego i stanowią rękojmię, że powzięte uchwały SED, których celem jest dogonienie i prześcignięcie w rozwoju gospodarczym NRF, mają szanse realizacji w zapowiedzianym okresie trzyletnim. Wzrasta przez to rola i znaczenie przemysłu NRD w obozie socjalizmu i na całym świecie.

Zdobycze gospodarcze NRD stwarzają dla Polski możliwości szerokiej współpracy dla dobra obu krajów.

MAR

K

osob

uwa

a re

na k

E

n,

cz

n,

eu

w

za

te

ki

cy

w

p

tr

m

na

p

w

Alle

men,

Horn

Volk

seine

dass

Ende

einem

rung

plexi

Mang

das g

und